

— А ти ж що тут робиш? Володьку! Де твої праліски? Що скажуть „госпожа“ учителька?

Володько схопився і від несподіванки не знав, що відповісти. Винувато дивився на свої порожні руки і ніби дивувався, що вони такі дійсно порожні...

— А де ж ти нарвала стільки? — нарешті вирвалось у нього щось подібне на запит.

— Там! — тикнула рукою на пригірок Ганка. — Там їх стільки, що Господи! Я занесу учительці...

— Учительці? А я бач не маю... Я шукав, а не знайшов. Ні. Я то знайшов. Були якісь під ногами, але я, Ганко, хотів гарних, великих, отаких як оця твоя, назбирати. Йшов, йшов і ось зайшов... Там озеро.

Ганка глянула в долину і кивнула головою. Маленьке пасьмичко волосся має від вітру над її очима.

— Умгу! — сказала вона.—А хоч, то я дам тобі цю квітку? Може назбираєш ще таких... Ти ж знаєш цю долину?

— Ще б ні. Ми дві літі тут з угорцанами билися. А знаєш, ті чорти здорово „деруться“...

При цьому показав шрамик на чолі. — Бачиш? Це від каменя. Як мазнув зволоч... Але й я його цільнув... Аж підскочив і сів. Ха-ха-ха! Як сніп звалився їй-бого!.. Ми пасли, знаєш, отам... Там за лісом. Там наші поля. Я, німий і Хведько з Ільком. На нас напало... Ну... Зо дванадцятеро... О, так. Зо дванадцятеро напевно було. На німого троє, на мене троє... А Хведько що? А я як почав... Ах, коли б ти тільки бачили!.. Ех, як почав їх мастити. Але до них на поміч підбігло ще і один як цільнув камінчиком. Так просто й поставив мені отут печатку.

— А боліло? — запитала Ганка, широко дивлячись на нього.

— Ееест! — махнув він рукою. — Ми ще не так билися. Ми в осени порішили віддячити їм. Як піймали у двох з німим одного постолячника. Я мав отаку довгу „піку“ з вільхи... Збив на цорупалок. Кровю вмив його...

— Ого! — похитнула головою Ганка.

Цю останню історію Володько видумав. Навіть не видумав. Щось подібне оповідав йому Трохимів Антін. Але нащо і чому він бреше? Він зловив себе на брехні і виразно почервонів. Одначе в той саме мент сам повірив у свою брехню.

Ганка витягнула зі свого пучка ту найбільшу, на яку Володько вказав, квітку.

— Ну, то хочеш цю, чи може цю?

Володько подивився байдуже. — Все одно, яку... Але тільки одну? Що я з нею буду робити?

— Назбираєш ще! — майже викрикнула Ганка. — От який ти ледачий... — і засміялася. Володько зауважив також її зуби. Рівні і білі. Узуга вона у великі, з широкими холявами, чоботи.

— Тобі, Ганко, треба, щоб купили черевики... — зненацька сказав він.

Вона кинула погляд на свої чоботи. — Хто мені купить? Тата забрали і може вбють, а дід не хочуть. Кажуть, грошей нема. Але чекай. Побачиш, які я матиму черевики в літі...

Далі Володько оповідає, як він з німим минулої весни на отих-он дубах шулічі кубла видерав, як дерся на височезне дерево, а шуліки хижі птахи. Як злетить на людину, очі може виклювати. А що ж... Але він не дурний з голими руками лізти. Він узяв собі в німого ремінного нагая, за пояс застромив ножа — тесака і тоді підлазь, коли хоч.

Або яке нещастя трапилось з Хведотом. Вони ж ходили по лісі шукати доброї берези на сік. У дерманських лісах нема беріз, а на чуже — не то, щоб боялися... Не хотіли мати клопоту. Ну його... Так він і каже: „Німий! А попробуй но, зроби зарубину в клені. З клена також добрий сік“.

Німий рубає, розмахав сокирою і саме як на то-те підлазить Хвидот. Німий розмахнув узад сокиру і як пальосне Хвидота... Просто в зуби...

— Ах! — скрикує Ганка. — І не зарубав?

— Не зарубав, бо на щастя не попав лезом. Обухом мазнув... Геть чисто губи розмягчив...

Далі Володько згадує кілька геройських випадків з війни з угорцанами. Скрізь Володько герой, скрізь хоробрий, скрізь перший.

Але Ганка вірить. Чому б їй дійсно не вірити, коли вона в зимі сама бачила, як Володько Фонові Гарбузі морду побив. А Фон же на цілу голову вищий від Володька, має п'ятнадцять літ і ходить другий рік у третю групу. Бо Гарбуза не мав права. Карпів батько Шабелян Фанасько їхав до Гершка січку різати. Кулі на сняхязані старими сторонками. Один кінець посторонка з петелькою теліпався з-заду. Зі школи йшли школярі і почали чіплятися до саней. Назар, молодший брат Фона, якось попав ногою в петельку. Шабелян нагнав коні, петелька зашморгнулася на нозі, шарпнула і Назар мав приємність проїхатися від Польонової хати аж до магазину на власній сіданці. Коли б ще дорога рівна, то с'як-так. А то груда замерзла... Кричав як скажений...

А Фон — халера підбіг до Володька. — То, каже, ти його пхнув і він попав ногою у петельку. — Брешеш! Я його не пхав! Він сам, шалапут дурний, вліз в петельку. — Не! То ти! Я бачив. То ти! Хоч, щоб я тобі наклав? — І замахнувся на Володька. А Володько як підскочить і як мазне Фона. З одного боку, з другого! А Антон, який любив такі видовиська, на ціле горло репетує: — бий! бий! бий Гарбузу! — Ну й було сміху.

Це ж Ганка на власні очі бачила.

Але ж, Боже! Сонце не стоїть на небі. Володьку! Вже час до школи.

Бігли під гору, як могли. Душно. Обличчя розбарвились на рожево. Сині очі такі ж, як і небо. Піт на чолі, на носі. Фуу! Скільки не втерай рукавом, сочиться, мов з розсохлої бочівки.

Прибігли до школи. Увійшли разом. Очі всіх дітей направлені на Володька і Ганку. Учителька серед класу стоїть і сміється. Вона щойно роздала дітям старі часописи, пуделка з пасти та коробки з туюк, як нагороду за квітки. Всі раді, всі вдоволені.

На кожній лавиці велитенські барвисті паперові шмати з картинками війни, реклями годинників, музичних інструментів, книжок, зубної пасти, кольонської води...

А Володько з Ганкою стоять коло порога й учителька навіть не каже їм сідати на місце. Ганка так засоромлена, що зовсім забула за свої квітки. Володько руки спустив, у лівиці кашкета мене, обличчя палає, очі бігають по стелі, по святих вітхозавітних картинах на стінах, по помості...

— Ааа! Ну, мої мандрівники! Де це ви так забарилися? Ми вже тут радимось, щоб карету за вами післати.

— Ха-ха-ха! — регоче дівора.

— А ондео Антон впевняє, що наш Володик почав зальотами займатись. Каже, що батько ніби на Трійцю женити його збирається...

— Ха-ха-ха! — регоче дівора.

Володько ще такого сорому не переживав. Ганка вже реве. Він тільки тупцяє на місці.

— Ну, ну! Сідайте вже, прошу ласкаво, на місце, але за спізнення не дістанете нічого.

Володько пішов і мовчки сів. Уста його суворо і вперто затиснуті. Часом по них ледь помітно пробігає здригання. Але зуби так міцно заціпнуті, що не лиш то плачем, а навіть колом не розважив би їх. Ганка замовкла також, лиш час від часу зхлипувала.

По лавицях розложені коробки, пуделка, старі часописи, квітки, брудні дитячі руки. Учительчин голос бадьоро лунає і в його переливах повстають образи далекої карпатської війни, де в снігах, скелях, проваллях кладуть свої білі кості наші брати, наші батьки. Дитячі обличчя горять полум'ям великої весни і великої уяви-війни. Очі світяться жаріючими іскорками життя, страху, здивовання і бажання.

Але що у Володьковій душі творилося, того не розкаже він ніколи, нікому... У ті гарматні буревійні дні родилася у ньому тайна. Присмак сліз, барва сорому, тремтіння соняшного проміню, який проник у найтемніше місце його я, зродили й визвали на кін життєвого помосту велику тайну тайн — незрівнану з нічим в красі та силі.

